

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Sokołowska (spr.)
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska SA Artur Lesiak
Protokolant:	st. sekretarz sądowy Marta Zaborska

po rozpoznaniu w dniu 31 października 2013 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...), (...), (...), (...) i (...)

przeciwko A. A. z siedzibą w N.(...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 24 kwietnia 2013 r. sygn. akt I C 491/12

I. prostuje oznaczenie pozwanego zawarte w zaskarżonym wyroku w ten sposób, że w miejsce słów: ” (...) S.A w N. działającej przez (...) S.A (...)” wpisuje słowa: „A. A. z siedzibą w N.(...)”;

II. zmienia zaskarżony wyrok:

1. w punkcie 6 i 7 (szóstym i siódmym) w ten sposób, że powództwo oddala;

2. w punkcie 9 (dziewiątym) w ten sposób, że nie obciąża powodów (...), (...), (...) i (...) kosztami procesu na rzecz pozwanego, zaś koszty procesu pomiędzy powodem (...) a pozwanym wzajemnie znosi;

III. oddala apelację w pozostałej części;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów (...), (...), (...), (...) i (...) kwoty po 540 (pięćset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

UZASADNIENIE

Powodowie (...) oraz małoletni (...), (...), (...) i (...) wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w N. działającego przez (...) na rzecz małoletnich powodów i powódki kwoty po 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 lutego 2012 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia, kwoty 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 lutego 2012r. na rzecz powódki (...) tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej spowodowanej śmiercią (...) oraz na rzecz małoletnich powodów kwoty po 750 zł miesięcznie tytułem renty alimentacyjnej.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o odrzucenie pozwu z uwagi na brak zdolności sądowej pozwanego względnie o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwany wskazywał na błędne oznaczenie strony postępowania jako (...) S.A (...), twierdząc, iż podmiot taki nie istnieje. W dalszej kolejności pozwany zarzucał, iż nie udzielał ochrony ubezpieczeniowej sprawcy wypadku (...), albowiem z rozmowy telefonicznej (...) z pracownikiem pozwanego wynika, iż (...)sprzedał samochód, co spowodowało rozwiązanie umowy z dniem (...) Nadto pozwany zarzucił, iż roszczenia powodów nie znajdują podstawy prawnej zarówno co do zasady jak i co do wysokości. Pozwany w toku postępowania likwidacyjnego uznał roszczenia powodów co do zasady i wypłacił powodom kwoty 35.000 zł na rzecz powódki, po 30.000 zł na rzecz trójki małoletnich powodów i kwotę 20.000 zł na rzecz małoletniego powoda (...) urodzonego po śmierci (...) co wyczerpuje ich roszczenia w całości.

W odpowiedzi na zarzuty formalne, powodowie pismem z dnia 25 września 2012 roku wskazali oznaczenie pozwanego jako (...) S.A z siedzibą w N. działającą przez(...)

Postanowieniem (...) Sąd Okręgowy w B. odmówił odrzucenia pozwu. Postanowienie to uprawomocniło się wskutek niekaskarzenia go przez żadną ze stron.

Natomiast wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego:

- na rzecz powódki (...) kwotę 65.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24.04.2013 r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powodów (...), (...) i (...) kwotę po 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 24.04.2013 r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda (...) kwotę 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 24.04.2013 r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda (...) i (...) kwotę po 400 zł dla każdego z nich tytułem miesięcznej renty alimentacyjnej płatnej od dnia 6 listopada 2010 r.,

- na rzecz powodów (...) i (...) kwotę po 350 zł dla każdego z nich tytułem renty alimentacyjnej płatnej od dnia 6 listopada 2010 r.

W pozostałej części Sąd Okręgowy powództwo oddalił oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego zaś kosztami sądowymi od ponoszenia których powodowie byli zwolnieni obciążył Skarb Państwa.

Sąd ten ustalił, iż (...) w wyniku wypadku samochodowego spowodowanego (...)w B. przez (...) zmarł (...). Wobec sprawcy wypadku zapadł prawomocny wyrok skazujący.

W dniu wypadku sprawca szkody (...) był ubezpieczony u pozwanego od odpowiedzialności cywilnej. Okres ubezpieczenia sprawcy wypadku był (...)i umowa ta nie została wypowiedziana.

W wyniku szkody zgłoszonej przez powódkę pozwanemu, pozwany w toku postępowania likwidacyjnego wypłacił powodom kwotę 20.000 zł na rzecz powódki (...), kwoty po 30.000 zł na rzecz małoletnich (...), (...) i (...) oraz kwotę 20.000 zł na rzecz małoletniego (...).

W chwili wypadku (...) był mężem powódki (...) i trójki powodów (...), (...) i (...). Powódka była w ciąży z czwartym ich dzieckiem - (...). Powódka z mężem i dziećmi mieszkali w S. w lokalu mieszkalnym, (...). Powód pracował(...) i zarabiał średnio 1.200 - 1.900 zł miesięcznie i był jedynym żywicielem rodziny. Powodowie byli silnie emocjonalnie związani ze zmarłym. (...) Najstarszy syn najbardziej przeżył śmierć ojca. (...). Powódka odsuwa od siebie temat żałoby i stara się zająć dziećmi tak, aby o tym nie myśleć.

Powodowie otrzymują rentę rodzinną z ZUS w kwocie po 298,02 zł każde. Powód (...) otrzymuje rentę posagową w kwocie 974,84 zł miesięcznie od (...) S.A. Nadto powodowie otrzymują zasiłek rodzinny na rzecz małoletnich powodów w łącznej kwocie 886 zł miesięcznie. Łączny dochód na rodzinę w chwili obecnej wynosi 3.125,12 zł miesięcznie z czego wydatki stałe pochłaniają kwotę 1.302 zł miesięcznie a koszt miesięcznego utrzymania małoletnich powodów przedstawia się odpowiednio kwotą po 400 zł miesięcznie dla(...) i kwota po 350 zł miesięcznie dla (...).

Pozwany jest spółką akcyjną (...) z siedzibą w N. (...) która prowadzi działalność na (...)

Sąd Okręgowy zważył, iż powodowie oparli swoje roszczenie na art. 446 § 2 i 3 kc domagając się odpowiedniego odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej dla powódki (...) i rent dla małoletnich powodów oraz na art. 446 § 4 kc żądając przyznania powodom zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu braku zdolności sądowej pozwanego, Sąd I-instancji wskazał, iż powodowie należycie uzupełnili brak niewłaściwego oznaczenia strony pozwanej i dlatego Sąd odmówił odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 2 kpc w zw. z art. 222 kpc.

Co do zarzutu braku legitymacji biernej pozwanego z uwagi na fakt, iż w chwili zaistnienia zdarzenia sprawca wypadku (...) nie był już ubezpieczony u pozwanego, Sąd Okręgowy uznał, iż jest on nieuzasadniony.

Sąd ten wskazał, iż pozwany w toku postępowania likwidacyjnego przyznał i wypłacił powodom świadczenie w łącznej kwocie 145.000 zł uznając tym samym swoją odpowiedzialność na tym etapie postępowania. Pozwany nie przedstawił przy tym żadnego dowodu świadczącego o tym, iż umowa ubezpieczenia nie była automatycznie kontynuowana na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 2.05.2003r, o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U 2013.392.j.t). Przepis ten nakłada na ubezpieczonego obowiązek pisemnego powiadomienia zakładu ubezpieczeń o wypowiedzeniu umowy, pod rygorem kontynuowania umowy na kolejne 12 miesięcy. Obowiązek taki ciążyłby zatem na (...) przed dniem (...). Tymczasem pozwany nie przedstawił żadnego dowodu na wypowiedzenie umowy ubezpieczenia przez sprawcę wypadku przed (...) a rozmowa, która miałaby świadczyć o braku kontynuowania ubezpieczenia miała miejsce (...) czyli po wskazanym powyżej terminie.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy uznał, iż umowa ubezpieczenia łącząca (...) z pozwanym była kontynuowana od dnia (...) na okres kolejnych 12 miesięcy.

Przechodząc do rozważań dotyczących rozmiarów szkody, Sąd Okręgowy zważył, iż powodowie zostali dotknięci nagłą i niespodziewaną tragedią. Wypadek ojca i jego nagły brak spowodował u małoletnich dzieci znaczne szkody emocjonalne. Dotyczyło to w szczególności (...), jako najstarszego z rodzeństwa, który w chwili śmierci ojca (...) oraz najmłodszego, nie narodzonego jeszcze wówczas - (...), który nigdy nie będzie miał szansy poznania ojca. (...). Małoletni powodowie utracili poczucie bezpieczeństwa, jakie dawała im kompletna rodzina. Do dzisiaj wspominają ojca.

Po śmierci męża u powódki (...) wystąpiła reakcja (...)

W ocenie Sądu I-instancji nagła śmierć (...) ujemnie wpłynęła (...). Powódka utraciła niezbędne wsparcie męża przy prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz wychowywaniu (...). Obecnie samodzielnie musi radzić sobie z wszelkimi problemami nie mogąc liczyć na pomoc męża, który przed śmiercią część obowiązków brał na siebie. (...) Wolny czas spędzał z rodziną i miał istotny wpływ na rozwój(...).

Powódka nie pracowała i obecnie także nie pracuje poświęcając się wychowaniu dzieci. Sytuacja materialna związana z utratą żywiciela rodziny rekompensowana jest poprzez świadczenia uzyskiwane z renty rodzinnej w kwocie po 298,02 zł miesięcznie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz zasiłku rodzinnego (...) w łącznej kwocie 886 zł miesięcznie. Nadto powód (...) otrzymuje rentę posagową z (...) SA. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że nie nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów i oddalił powództwa w zakresie roszczenia z art. 446 § 3 kc.

Za uzasadnione natomiast Sąd I-instancji uznał roszczenia powodów wywodzone z art. 446 § 4 kc.

Mając na uwadze skutki wypadku, w którym tragiczna śmierć poniósł (...), cierpienia psychiczne powodów, utratę bezpieczeństwa, naruszenie więzi rodzinnych, obniżony nastrój, ból spowodowany utratą najbliższych, trwałość następstw traumatycznego zdarzenia i sposób adaptacji powodów do nowej sytuacji, umiejętność funkcjonowania w życiu codziennym, a także wypłacone dotychczas kwoty przez pozwanego, Sąd stanął na stanowisku, iż kwoty po 70.000 zł zadośćuczynienia na rzecz małoletnich powodów pamiętających ojca (...) kwotami odpowiednimi w rozumieniu art. 446 § kc za doznana krzywdę. W stosunku do powódki (...) Sąd uznał, iż taka odpowiednią kwotą będzie 65.000 zł z uwagi na wysokość przyznanego jej wcześniej przez pozwanego zadośćuczynienia i większych możliwości obronnych przed cierpieniem spowodowanym śmiercią osoby najbliższej, a w szczególności możliwości zrozumienia sytuacji i poradzenia sobie z nią. W stosunku do (...) kwota zadośćuczynienia – w ocenie Sądu – winna być większa, albowiem nigdy nie pozna ona swojego ojca, co w konsekwencji zaciąży na całym jego życiu i utratą możliwości życia w pełnej rodzinie.

Sąd Okręgowy uwzględnił także żądania pozwu dotyczące zasądzenia na rzecz małoletnich powodów renty alimentacyjnej na podstawie art. 446 § 2 kc.

Sąd ten zważył, iż z poczynionych ustaleń wynika, że potrzeby powodów kształtują się na poziomie 455,75 zł na każdego syna, tj. dochód miesięczny wraz ze świadczeniami 3.125 zł minus wydatki na prowadzenie domu w kwocie 1.302 zł miesięcznie daje kwotę 1.823 zł miesięcznie na potrzeby czwórki dzieci. Z zestawienia wynika, że potrzeby (...) kształtują się na poziomie 350 zł miesięcznie, a (...) na poziomie 400 zł miesięcznie. Uwzględniając te wyliczenia Sąd Okręgowy zasądził na rzecz małoletnich powodów wskazane powyżej kwoty tytułem renty alimentacyjnej płaconej od dnia śmierci (...) i oddalił powództwo w pozostałej części tego żądania.

We wniesionej apelacji pozwany (...) S.A. w N. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części uwzględniającej powództwo domagając się jego uchylecia i odrzucenia pozwu ewentualnie zmiany wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa. Nadto pozwany domagał się zasądzenia kosztów procesu za obie instancje.

Skarżący zarzucił:

1) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 199 § pkt. 3 kpc oraz art. 199 § 2 kpc poprzez przyjęcie, że niewłaściwe oznaczenie strony pozwanej w pozwie, jako (...) S.A. (...), ul. (...), (...)" mogło zostać skutecznie zmienione po doręczeniu pozwu stronie pozwanej, poprzez określenie pozwanego jako A. A. w N. działająca przez (...) S.A. (...), co doprowadziło do nieodrzczenia pozwu;

2) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 kpc poprzez newszechstronne rozważenie materiału dowodowego prowadzące do błędnego przyjęcia, że potrzeby powodów (...) i (...) kształtują się na poziomie kwoty 350 zł miesięcznie, a (...) i (...) – na poziomie kwoty 400 zł miesięcznie, co uzasadniało – w ocenie Sądu – zasądzenie rent alimentacyjnych w wymienionych wysokościach;

3) błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy, poprzez przyjęcie, że (...) otrzymał w toku postępowania likwidacyjnego kwotę 20.000 zł, podczas gdy powód ten otrzymał tytułem zadośćuczynienia za krzywdę kwotę 35.000 zł;

4) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 446 § 4 kc poprzez niewłaściwe zastosowanie poprzez zasądzenie na rzecz powodów tytułem zadośćuczynienia sum rażąco wygórowanych;

5) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 446 § 2 kc poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wysokość rent alimentacyjnych należnych poszkodowanym powodom powinna zależeć jedynie od ich potrzeb, podczas gdy wysokość tego rodzaju rent jest także uzależniona od możliwości zarobkowych i majątkowych osoby zobowiązanej.

Powodowie domagali się oddalenia apelacji oraz zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności rozstrzygnięcia wymaga zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 199 § 1 pkt 3 oraz art. 199 § 2 kpc poprzez nieuwzględnienie wniosku powoda o odrzucenie pozwu z powodu braku zdolności sądowej pozwanego. Ewentualne uwzględnienie tego zarzutu prowadziłyby bowiem do uchylecia zaskarżonego wyroku i odrzucenia pozwu (art. 386 § 3 kpc), a to oznacza, że bezprzedmiotowa stałaby się ocena dalszych zarzutów podniesionych w apelacji pozwanego.

Wnosząc pozew w niniejszej sprawie powodowie oznaczyli „stronę pozwaną jako (...) S.A. (...)”. W odpowiedzi na pozew pozwany podnosząc zarzut braku swej zdolności sądowej wskazał, iż jest oddziałem zagranicznego zakładu ubezpieczeń państwa członkowskiego UE nieposiadającym odrębnej osobowości prawnej.

Z tym stanowiskiem skarżącego należy się zgodzić. Wynika to z powołanych przez niego przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Zgodnie z art. 88 ustawy z dnia 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.) przedsiębiorca zagraniczny może rozpocząć działalność w ramach oddziału po uzyskaniu wpisu oddziału do rejestru przedsiębiorców. Natomiast art. 131 ustawy z dnia 22.05.2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 2010 r. nr 11, poz. 66 ze zm.) stanowi, iż zagraniczny zakład ubezpieczeń z państwa członkowskiego UE może wykonywać działalność na terytorium RP przez oddział. Oddział taki to oddział zagranicznego przedsiębiorcy, a więc zgodnie z art. 88 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej to przedsiębiorca zagraniczny jest podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, jemu też przysługuje zdolność prawna, a w konsekwencji zdolność sądowa. Wyodrębnienie oddziału w Polsce służy jedynie do zakreślania ram działalności zagranicznego zakładu ubezpieczeń na terenie kraju, nie kreuje jednak jego odrębnej podmiotowości prawnej.

W świetle powyższego nie może budzić wątpliwości, że stroną pozwaną jest (...) S.A. (S. A.) z siedzibą w N.(...) wyposażona w osobowość prawną (k: 40-41 – odpis z KRS), a zatem jest to podmiot mający zdolność sądową.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się możliwość uściślenia oznaczenia strony w trybie art. 350 kpc i to także w sytuacji, gdy jako pozwana wskazana została jednostka organizacyjna osoby prawnej zamiast tej osoby (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9.08.2000 r, I CKN 749/00, LEX nr 52784, postanowienie SN z 28.01.2004 r., IV CK 183/03, LEX nr 530709). Tym bardziej zatem możliwe jest doprecyzowanie oznaczenia strony pozwanej w toku procesu przez powoda. Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, skoro powodowie w piśmie z dnia 25.09.2012 r. (k: 51) sprostowali oznaczenie pozwanego jako A. A. z siedzibą w N. (...), działającego na terytorium RP przez (...) S.A.(...) z siedzibą w W.. Dokonane przez powodów uściślenie oznaczenia pozwanego nie stanowiło podmiotowego przekształcenia powództwa.

Nie może być bowiem żadnych wątpliwości, że wolą powodów było pozwanie ubezpieczyciela sprawy wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł mąż i ojciec powodów, a tym podmiotem był ostatecznie prawidłowo

oznaczony pozwany. W tych warunkach słusznie Sąd Okręgowy odmówił odrzucenia pozwu postanowieniem z dnia 22.02.2013 r. (k: 78). Zarzuty pozwanego kwestionujące prawidłowość tego rozstrzygnięcia nie są uzasadnione.

Przechodząc do oceny dalszych zarzutów apelacji pozwanego stwierdzić należy, iż nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia przez Sąd I-instancji art. 446 § 4 kc poprzez zasądzenie na rzecz powodów tytułem zadośćuczynienia sum rażąco wygórowanych. Wprawdzie słusznie podnosi skarżący, że Sąd Okręgowy wadliwie ustalił, iż w toku postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił na rzecz powoda (...) z omawianego tytułu kwotę 20.000 zł, gdyż faktycznie wypłacona została na jego rzecz kwota 35.000 zł (k: 47 akt), jednak okoliczność ta nie ma istotnego znaczenia dla określenia „odpowiedniej sumy” tytułem zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej, o jakiej mowa w treści art. 446 § 4 kc.

Wskazany przepis ma na celu zadośćuczynienie najbliższym członkom rodziny osoby zmarłej w wyniku czynu niedozwolonego doznanej przez nich krzywdy, a więc naprawienie szkody niemajątkowej przejawiającej się w negatywnych przeżyciach psychicznych.

W literaturze i orzecznictwie wskazuje się, że na rozmiar krzywdy, o której mowa w art. 446 § 4 kc mają wpływ takie czynniki jak: wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, wiek pokrzywdzonego i jego zdolność do zaakceptowania nowej rzeczywistości oraz umiejętność odnalezienia się w niej. (por. m.in. wyrok SN z 12.09.2013 r., IV CSK 87/13, LEX nr 1383297 wyrok SN z 3.06.2011 r., III CSK 279/10, LEX nr 898252). Podkreśla się przy tym, że zadośćuczynienie pełni przede wszystkim funkcję kompensacyjną - jego zdaniem jest złagodzenie cierpień psychicznych wywołanych śmiercią osoby bliskiej i pomoc członkom jego rodziny w dostosowaniu się do zmienionej sytuacji życiowej.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki mające wpływ na wysokość zadośćuczynienia przewidzianego w art. 446 § 4 kc nie można podzielić stanowiska skarżącego, że przyznane powodom kwoty tytułem zadośćuczynienia są rażąco wygórowane.

Uwzględniając sumy wypłacone przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym wraz z kwotami zasądzonymi zaskarżonym wyrokiem, powodowie otrzymali tytułem zadośćuczynienia: (...) – 85.000 zł, (...) – 105.000 zł, (...) – 100.000 zł, (...) – 100.000 zł i (...) – 110.000 zł.

Nie może być wątpliwości co do tego, że krzywda wywołana śmiercią współmałżonka i ojca jest jedną z najbardziej dolegliwych i najmocniej odczuwalnych z uwagi na rodzaj i siłę więzi rodzinnych oraz rolę zmarłego pełnioną w rodzinie. W rozpoznawalnej sprawie krzywda jest tym bardziej dotkliwa, że śmierć nastąpiła nagle w wypadku komunikacyjnym i dotknęła (...) mężczyznę w pełni sił, stanowiącego oparcie dla wielodzietnej rodziny. Dla powódki (...) – żony zmarłego, była to utrata osoby, z którą łączyły ją więzi małżeńskie, a więc uczuciowe, fizyczne i gospodarcze. W chwili śmierci męża powódka była w ciąży z najmłodszym synem. Stanowili zgodną i dobrze funkcjonującą rodzinę. Poczucie krzywdy (...) wynikało nie tylko z bólu, żalu, osamotnienia ale potęgowała ją też świadomość, że spadł na nią ciężar opieki, wychowania i odpowiedzialności za dzieci, z których najstarsze (...)

Jak wynika z zeznań powódki wywiązywanie się z tych obowiązków pochłaniało jej czas i myśli, co pozwalało na „odsuwanie od siebie tematu żałoby”. (...). Oznacza to, że powódka (...) powoli, ale systematycznie przystosowuje się do nowej sytuacji powstałej w wyniku śmierci męża. W tych warunkach łączna kwota przyznanego jej zadośćuczynienia, tj. 85.000 zł jest sumą odpowiednią, w rozumieniu art. 446 § 4 kc.

Podobnie należy ocenić wysokość kwot przyznanych tytułem zadośćuczynienia pozostałym powodom (...) (...).

(...) w chwili śmierci ojca (...) i najbardziej świadomie przeżył jego śmierć. (...)

Młodzi (...) Natomiast najmłodszy syn – (...) (...), co oznacza, że nigdy nie będzie mu dane poznanie ojca, a w tym wszelkich emocji i uczuć z tym związanych. W przypadku tych młodszych dzieci krzywda, będąca wynikiem utraty ojca nie występowała (jak w przypadku (...)) lub nie była w pełni uświadamiana (jak w przypadku (...)), ze względu na wczesny etap rozwoju emocjonalnego (...). Ich szkoda ujawni się dopiero z upływem lat, wraz z uświadamianiem braku ojca i dorastaniem bez niego; wówczas będzie najintensywniejsza i rozciągnięta w czasie. Dlatego też w odniesieniu do tych powodów, przyznane zadośćuczynienie winno kompensować przede wszystkim te cierpienia psychiczne, które dopiero wystąpią w przyszłości, co odpowiada charakterowi zadośćuczynienia jako świadczeniu jednorazowemu i całościowemu, obejmującemu wszystkie cierpienia zarówno te doznane jak i te których wystąpienie można przewidzieć.

Z tych przyczyn przyznane powodom kwoty, które łącznie z wypłaconymi dobrowolnie przez pozwanego dają sumy: 105.000 – dla (...), po 100.000 zł – dla (...) i 110.000 zł – dla (...), w żadnej mierze nie mogą być oceniane jako „rażąco wygórowane”, lecz mieszczą się w granicach „odpowiedzialności”, o której mowa w art. 446 § 4 kc.

Uzasadnione natomiast okazały się zarzuty apelacji pozwanego kwestionujące zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletnich powodów „rent alimentacyjnych” na podstawie art. 446 § 2 kc.

Wbrew określeniu zawartemu w sentencji zaskarżonego wyroku i powtarzanemu w apelacji, renta o której mowa w treści art. 446 § 2 kc nie jest „rentą alimentacyjną” lecz ma charakter odszkodowawczy – jej celem jest naprawienie szkody, jakiej doznała osoba uprawniona do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych od zmarłego, przez to że świadczeń tych otrzymywać już nie będzie.

Rozstrzygając o zasadności tego roszczenia Sąd musi ustalić, czy w świetle przepisów kro roszczenia alimentacyjne byłyby zasadne. Zasądzona renta nie może być wyższa od kwoty, którą zmarły zobowiązany byłby świadczyć z tytułu obowiązku alimentacyjnego, a przy uwzględnieniu jej wysokości należy stosować kryteria określone w art. 135 kro oraz art. 446 § 2 kc. W orzecznictwie podkreśla się przy tym, że rozmiar renty z art. 446 § 2 kc uzależniony jest od dwóch przesłanek: potrzeb osoby uprawnionej oraz możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego. Pierwsza ze wskazanych przesłanek nie została niczym ograniczona i w przeciwieństwie do art. 135 kro może ona obejmować wszystkie potrzeby uprawnionego, a nie tylko potrzeby „usprawiedliwione”. Jednakże wysokość należnej, na podstawie art. 446 § 2 kc renty została ograniczona przez wprowadzenie drugiej przesłanki w postaci „możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego”, które determinują wysokość renty. Renta ta nie może być więc wyższa niż uzasadniona możliwościami zarobkowymi i majątkowymi zmarłego.

(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2012 r, IV CSK 416/11, LEX nr 1212823).

Słusznie zarzuca pozwany, iż ustalenia Sądu Okręgowego w zakresie potrzeb małoletnich powodów nie znajdują oparcia w materiale dowodowym zebrany w sprawie. Sąd ten ustalił, iż kształtują się one na poziomie kwoty 455,75 zł miesięcznie, nie wskazał jednak z jakich wyliczeń wynika ta kwota i jakie potrzeby uprawnionych obejmuje. Tymczasem z zeznań matki małoletnich – powódki (...) wynika, że na utrzymanie (w tym wyżywienie, odzież i opłaty szkolne, przedszkolne) potrzebna jest kwota 500 zł miesięcznie na każde z dzieci. Dalej podaje, że żywność i środki czystości – to kwota 300 zł miesięcznie. Opłaty mieszkaniowe (w tym media) wynoszą 700 zł miesięcznie. Otrzymuje dodatek mieszkaniowy w wysokości 200-300 zł miesięcznie (zeznania powódki k: 90-91 akt). Z przedstawionych twierdzeń (...) można więc wyprowadzić wniosek że potrzeby każdego z dzieci kształtują się na poziomie kwoty 700-800 zł miesięcznie w zakresie wyżywienia, ubioru, środków czystości i higieny oraz opłat szkolnych i przedszkolnych plus kwota około 100 zł miesięcznie jako udział każdego z dzieci w kosztach utrzymania mieszkania (700 zł – 200 zł dodatku mieszkaniowego daje 500 zł podzielone przez pięć osób zajmujących mieszkanie). Zatem całość potrzeb małoletnich powodów zamyka się kwotą 800-900 zł miesięcznie na każdego z nich.

W sprawie nie było kwestionowane, że zmarły (...) (...). Innych źródeł dochodu nie posiadał. Nie posiadał też majątku przynoszącego dochód. Jedynym jego majątkiem (...) w którym rodzina zmarłego zaspokajała swoje potrzeby mieszkaniowe. Strona powodowa nie twierdziła w niniejszej sprawie, aby zmarły (...) miał większe możliwości

zarobkowe aniżeli te, które faktycznie wykorzystywał. Stąd należy przyjąć, że jego możliwości zarobkowe ograniczały się do dochodów faktycznie osiągniętych, a więc do kwoty około 1550 zł miesięcznie. Zważywszy przy tym, że był jedynym żywicielem rodziny i na jego utrzymaniu pozostawała też niepracująca żona oraz uwzględnivszy własne potrzeby zmarłego związane z jego utrzymaniem, to świadczenia alimentacyjne na rzecz każdego z synów nie mogłyby przekraczać kwot po 250 zł miesięcznie, tj. łącznie kwoty 1000 zł miesięcznie. W takiej sytuacji na własne utrzymanie i żony pozostawała jedynie kwota około 550 zł, a więc kwota bardzo niska i wystarczająca na zaspokojenie jedynie najbardziej elementarnych potrzeb.

Jak już wskazano wyżej, renta z art. 446 § 2 kc ma charakter odszkodowawczy, jej celem jest naprawienie pokrzywdzonemu szkody jakiej doznał wskutek śmierci osoby zobowiązanej do dostarczania mu środków wychowania i utrzymania (obowiązek alimentacyjny). Zobowiązany do zapłaty tej renty wchodzi niejako w miejsce zmarłego i ma realizować jego obowiązek alimentacyjny. Zatem wysokość tej renty, nie może przekraczać możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego. Gdyby(...) nie uległ wypadkowi i żył, to w wymiarze finansowym zobowiązany byłby do dostarczania małoletnim dzieciom świadczeń alimentacyjnych w kwotach nie większych niż 250 zł miesięcznie. Takie więc tylko świadczenia mogłyby przysługiwać małoletnim powodom od pozwanego.

Z niekwestionowanych ustaleń Sądu I-instancji wynika, że każdy z małoletnich powodów otrzymuje rentę rodzinną w kwocie po 298 zł miesięcznie oraz zasiłek rodzinny w wysokości łącznie 886 zł miesięcznie, a więc po 221,50 zł na osobę. Nadto powód (...) otrzymuje rentę posagową w kwocie 974,84 zł miesięcznie. Nie ulega wątpliwości, że gdyby (...) nie uległ wypadkowi i żył, to powodowie nie otrzymywaliby renty rodzinnej a świadczenia z tytułu zasiłku rodzinnego byłyby niższe o dodatek z tytułu samotnego wychowania dziecka.

Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że przy ocenie zasadności żądania renty przez osobę, względem której ciążył na zmarłym obowiązek alimentacyjny, należy brać pod uwagę kwoty uzyskiwane przez tę osobę z tytułu renty rodzinnej czy innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyrok SN z 17.06.1974 r, II CR 261/74, LEX nr 7524, wyrok SN z 11.09.1998 r, II UKN 195/98, LEX nr 688668). Z tych przyczyn renta rodzinna otrzymywana przez powodów wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego winny być odliczane od świadczeń alimentacyjnych jakie powodowie uzyskiwać mogliby od zmarłego ojca. Kwoty te przekraczają kwoty jakie na ich utrzymanie mógłby łożyć (...)

Z tych przyczyn roszczenia powodów o zasądzenie renty nie mogły zostać uwzględnione.

Mając powyższe względy na uwadze, Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwa powodów o zasądzenie renty oddalił.

Zmiana merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy spowodowała też konieczność zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu. W ostatecznym wyniku żądania powodów zostały jedynie częściowo uwzględnione, a więc rozstrzygnięcie o kosztach procesu winno nastąpić na podstawie art. 100 kpc. Wbrew jednak stanowisku Sądu Okręgowego wyrażonego w uzasadnieniu postanowienia z dnia 6.05.2013 r. brak jest podstaw do wzajemnego zniesienia kosztów pomiędzy wszystkimi powodami i pozwanym, gdyż występuje znaczna dysproporcja pomiędzy stopniem uwzględnienia żądań stron. Powódka (...) wygrała bowiem sprawę jedynie a 21,5%, a więc przegrała w 78,5%, a zatem – stosownie do art. 100 kpc – w takiej proporcji należałoby rozliczyć pomiędzy nią a pozwanym poniesione koszty procesu. Te koszty w przypadku obu stron wynoszą 7200 zł stanowiące koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem I-instancji. Pozwany winien więc zwrócić powódce 21,5 % tej kwoty, tj. kwotę 1548 zł, zaś powódka pozwanemu – 78,5% tej kwoty tj. 5652 zł. Po skompensowaniu tych wielkości należałoby zasądzić od powódki na rzecz pozwanego kwotę 4104 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podobnie kształtuje się sytuacja w przypadku powodów (...), (...) i (...). Powodowie wygrali sprawę w 44%, a przegrali – w 56%. Stosując ten sam mechanizm wyliczeń, co w przypadku powódki (...), należałoby zasądzić od wskazanych powodów na rzecz pozwanego kwoty po 432 zł z tytułu zwrotu kosztów. Sąd Apelacyjny uznał jednak, że z uwagi na charakter niniejszej sprawy, w której powodowie dochodzili roszczeń z tytułu czynu niedozwolonego, a także mając na względzie trudną sytuację materialną powodów, istnieją podstawy do zastosowania wobec powodów(...) art. 102

kpc pozwalającemu Sądowi na nieobciążanie ich kosztami procesu należnymi, co do zasady, stronie przeciwnej. Co zaś się tyczy powoda (...), to wygrał on sprawę w 50%, a więc w tym przypadku uzasadnione jest wzajemne zniesienie kosztów procesu pomiędzy tym powodem a pozwanym.

W pozostałym zakresie apelacja pozwanego z przyczyn już omówionych podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o treść art. 391 § 1 kpc w zw. z art. 98 § i 3 kpc i art. 100 kpc.

W stosunku do powódki (...) pozwany przegrał sprawę w postępowaniu apelacyjnym w całości. Wobec zaś pozostałych powodów wygrana pozwanego jest nieznaczna i wynosi około 5-6%, a zatem istnieją podstawy do zastosowania zdania drugiego art. 100 kpc. W tych warunkach Sąd Apelacyjny nałożył na pozwanego obowiązek zwrotu powodom całości poniesionych przez nich kosztów postępowania apelacyjnego, które obejmowały koszty zastępstwa procesowego w wysokości 2700 zł (§ 13 ust. 1 pkt. 2 w zw. z § 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie (...)). Sąd Apelacyjny kierował się przy tym utrwalonym w judykaturze Sądu Najwyższego poglądem, że wygrywającym proces współuczestnikom reprezentowanym przez tego samego adwokata (radcę prawnego), sąd przyznaje zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika (por. uchwała SN z 30.01.2007 r., III CZP 130/06, postanowienie SN z 12.04. 2013 r., IV CZ 24/13, LEX nr 1324331). Zważywszy jednak, że dochodzone przez powodów roszczenia nie miały charakteru solidarnego, brak było podstaw do solidarnego zwrotu poniesionych przez nich kosztów. W takiej sytuacji, stosując per analogiam art. 105 § 1 kpc, zwrot kosztów na rzecz powodów należało zasądzić w częściach równych, tj. po 540 zł, co dało łącznie 2700 zł (540 x 5).